

หลักสูตรการผดุงครรภ์ไทยสำหรับพยาบาลวิชาชีพ (62 ชั่วโมง)

1. ชื่อหลักสูตร การผดุงครรภ์ไทยสำหรับพยาบาลวิชาชีพ (62 ชั่วโมง)
2. หน่วยงานที่รับผิดชอบ สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

3. หลักการและเหตุผล

การแพทย์แผนไทยเป็นภูมิปัญญาและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพคนไทยมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะศาสตร์การผดุงครรภ์ไทยที่มีประสิทธิผลในเชิงประจักษ์ ทั้งการเตรียมความพร้อมก่อนตั้งครรภ์ การบรรเทาอาการไม่สุขสบายระหว่างตั้งครรภ์ และการฟื้นฟูมารดาหลังคลอด เพื่อปรับสมดุลธาตุและกระตุ้นน้ำนม แม้ปัจจุบันเทคโนโลยีทางการแพทย์แผนปัจจุบันจะก้าวหน้าไปมาก แต่ความต้องการรับบริการสุขภาพแบบองค์รวมที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกลับเพิ่มสูงขึ้น กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกจึงตระหนักถึงความสำคัญในการยกระดับมาตรฐานบริการ โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีสู่ระบบบริการสุขภาพ เพื่อให้เกิดการดูแลที่ปลอดภัย มีประสิทธิภาพ และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน

เพื่อเป็นการส่งเสริมและต่อยอดองค์ความรู้ด้านการผดุงครรภ์แผนไทย ให้แก่พยาบาลวิชาชีพ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการพยาบาลแผนปัจจุบันอยู่เดิม ให้มีความรู้ ความเข้าใจในศาสตร์การแพทย์แผนไทยมากยิ่งขึ้น การพัฒนาหลักสูตรการอบรมนี้จึงมุ่งเน้นการเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะด้านการแพทย์แผนไทยในการดูแลระยะก่อนตั้งครรภ์ ระหว่างตั้งครรภ์ และระยะหลังคลอดให้แก่พยาบาลวิชาชีพ เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการดูแลสุขภาพของประชาชน ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันของทีมสหวิชาชีพที่เข้มแข็ง เป็นการเพิ่มโอกาสและทางเลือกในการดูแลสุขภาพที่มีคุณภาพให้แก่ประชาชน สร้างเสริมสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน โดยบูรณาการการแพทย์แผนไทยกับการแพทย์แผนปัจจุบัน เกิดเป็นแนวทางและมาตรฐานการจัดระบบบริการสาธารณสุขของประเทศต่อไป

4. วัตถุประสงค์

- เพื่อให้พยาบาลวิชาชีพมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีการแพทย์แผนไทย ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและส่งเสริมสุขภาพในระยะก่อนตั้งครรภ์ ระหว่างตั้งครรภ์และระยะหลังคลอด
- เพื่อส่งเสริมการบูรณาการร่วมกันระหว่างพยาบาลวิชาชีพและวิชาชีพแพทย์แผนไทย ในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพในระยะก่อนตั้งครรภ์ ระหว่างตั้งครรภ์และระยะหลังคลอด

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการดูแลสุขภาพด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยที่มีมาตรฐาน ปลอดภัย เกิดการบูรณาการร่วมกันระหว่างพยาบาลวิชาชีพและผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทย ในสถานบริการสาธารณสุข และเข้าถึงบริการด้านการผดุงครรภ์ไทย ได้มากยิ่งขึ้น

6. หน่วยงานที่จัดอบรม

- 1) กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข
- 2) หน่วยงานที่ได้รับอนุญาตจากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

7. กลุ่มเป้าหมาย

พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในหน่วยบริการสาธารณสุขทั้งภาครัฐและเอกชน

8. คุณสมบัติของผู้เรียน

มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาล หรือใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ หรือใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์

9. คุณสมบัติวิทยากร

วิทยากรมีคุณวุฒิการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ทำการสอน

10. ระยะเวลาการศึกษา

จำนวนชั่วโมงเรียนตลอดหลักสูตร 62 ชั่วโมง

- ทฤษฎี 38 ชั่วโมง
- ปฏิบัติ 24 ชั่วโมง

11. โครงสร้างหลักสูตร 62 (38-24) ชั่วโมง

รายวิชา	จำนวนชั่วโมง		
	ทฤษฎี	ปฏิบัติ	รวม
1) หมวดวิชาพื้นฐาน			9
1.1) กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาที่เกี่ยวข้องกับระบบสืบพันธุ์	3	0	3
1.2) การผดุงครรภ์เบื้องต้น	2	0	2
1.3) จรรยาบรรณและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	2	0	2
1.4) ปรัชญาพื้นฐานการแพทย์แผนไทย	2	0	2
2. หมวดวิชาการแพทย์แผนไทย			53
2.1) เกสัชกรรมไทย	3	0	3
2.2) เวชกรรมไทย	3	0	3
2.3) การนวดไทยปรับสมดุล	3	3	6
2.4) ผดุงครรภ์ไทย 1	6	3	9
2.5) ผดุงครรภ์ไทย 2	12	18	30
2.6) อาหารปรับธาตุ ตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย	2	0	2
3. กรณีศึกษา			
3.1) ระยะก่อนตั้งครรภ์ 2 ราย			
3.2) ระยะก่อนคลอด 2 ราย			
3.3) ระยะหลังคลอด 2 ราย			
รวมทั้งสิ้น	38	24	62

12. แนวสังเขปรายวิชา

1) หมวดวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

1.1) กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาที่เกี่ยวข้องกับระบบสืบพันธุ์ 3 (3-0) ชั่วโมง

ศึกษารูปร่าง ลักษณะที่ตั้ง หน้าที่ วิธีการทำงานของอวัยวะในระบบสืบพันธุ์ สรีระร่างกายของหญิงและชายในวัยเจริญพันธุ์ การเปลี่ยนแปลงทางกายวิภาคและสรีระของร่างกายในระหว่างตั้งครรภ์ / หลังตั้งครรภ์ ภายหลังคลอด และระบบต่างๆ ของร่างกายที่เกี่ยวข้อง

1.2) ผดุงครรภ์เบื้องต้น 2 (2-0) ชั่วโมง

ศึกษาความหมาย การปฏิสนธิและการตั้งครรภ์ การดูแลระหว่างตั้งครรภ์ การคลอดปกติ / ผิดปกติ การดูแลมารดาและทารกหลังคลอด การสังเกตน้ำคาวปลา การตกเลือด

- 1.3) จรรยาบรรณและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง** **2 (2-0) ชั่วโมง**
 ศึกษากฎหมายวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลป์ ข้อจำกัดเงื่อนไข จรรยาบรรณวิชาชีพ ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง มาตรฐานสถานประกอบการ สิทธิผู้บริโภค และการคุ้มครองผู้บริโภค
- 1.4) ปรัชญาพื้นฐานการแพทย์แผนไทย** **2 (2-0) ชั่วโมง**
 ศึกษาระบบสุขภาพ ประวัติและวิวัฒนาการของแนวคิดในเรื่องสุขภาพของ การแพทย์แผนไทย การแพทย์แผนปัจจุบัน และการแพทย์ทางเลือกต่างๆ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการแพทย์แผนไทย แนวคิดการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมตะวันออกกับการแพทย์แผนไทย การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสุขภาพตามกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย
- 2) หมวดวิชาการแพทย์แผนไทย**
- 2.1) เกษัตริกรรมไทย** **3 (3-0) ชั่วโมง**
 ศึกษาหลักเกสัช ๔ ประการ ความสัมพันธ์ระหว่างรสยากับธาตุ ร่างกาย และวัย หลักและข้อควรระวังการใช้ยาสมุนไพร ยาจากสมุนไพรตามบัญชียาหลักแห่งชาติ บัญชียาสามัญประจำบ้าน และสมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐาน สมุนไพรที่มีพิษ ศึกษาหลักเกสัชกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหญิงมีครรภ์ สมุนไพรสำหรับหญิงตั้งครรภ์ กลุ่มยาที่ใช้สำหรับหญิงมีครรภ์และหลังคลอด ยาบำรุงโลหิต กลุ่มยาหอม ยาแก้คลื่นไส้อาเจียน
- 2.2) เวชกรรมไทย** **3 (3-0) ชั่วโมง**
 ศึกษาทฤษฎีการแพทย์แผนไทย ธาตุ ฤดูกาล อายุ เวลา สถานที่ อาหาร และพฤติกรรม การปรับสมดุลของวาตะ ปิตตะ เสมะ ตามหลักคัมภีร์วโยคสาร หลักการตรวจโรค การวินิจฉัยโรค การบันทึกประวัติผู้ป่วย ศึกษาโรคที่เกี่ยวกับมารดาและเด็กในคัมภีร์ปฐมจินดา โรคโลหิตและระดูสตรีในคัมภีร์มหาโชติรัต โรคลมในคัมภีร์ชวตาร และ คัมภีร์มูจฉापักขันทิกา คัมภีร์อุทรโรค(มานโลหิต) แนวทางการวินิจฉัยบำบัด การเลือกใช้ยาแผนไทย และการส่งต่อผู้ป่วย
- 2.3) การนวดไทย** **6 (3-3) ชั่วโมง**
 ศึกษาประวัติการนวดไทย องค์ความรู้และทฤษฎีการนวดไทย การประยุกต์ใช้การนวดไทย เส้นประธานสิบการตรวจวินิจฉัยเส้นและลม การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนวดไทย หลักพื้นฐานการนวดไทย ข้อบ่งชี้และข้อควรระวังในการนวด การนวดไทยพื้นฐาน การนวดไทยเพื่อส่งเสริมสุขภาพมารดาและทารก การนวดไทยสำหรับแม่และเด็ก การนวดเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การนวดฝ่าเท้า และการดัดตน
- 2.4) ผดุงครรภ์ไทย 1** **9 (6-3) ชั่วโมง**
 ศึกษาการผดุงครรภ์ไทย กายวิภาคสตรีวิทยาเกี่ยวกับการตั้งครรภ์การปฏิสนธิและการตั้งครรภ์ วิธีการดูแลมารดาและทารกก่อนคลอด วัฒนธรรมและความเชื่อเชื่อเกี่ยวกับการเกิด การอยู่ไฟ และการปฏิบัติตนของหญิงมีครรภ์ วิธีการดูแลมารดาและทารกระหว่างตั้งครรภ์ ระยะก่อนและหลังคลอด การทำคลอดตามหลักการแพทย์แผนไทย การวิเคราะห์หาความผิดปกติของมารดาและทารก ภาวะมีบุตรยาก รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหา การส่งต่อผู้ป่วยได้อย่างเหมาะสม
- 2.5) ผดุงครรภ์ไทย 2** **30 (12-18) ชั่วโมง**
 ศึกษาหลักการและวิธีการในการส่งเสริม และดูแลสุขภาพของหญิงมีครรภ์ และหลังคลอด โดยใช้วิธีการแพทย์แผนไทยและวิธีการแพทย์พื้นบ้านไทย โภชนาการหญิงหลังคลอด การดูแลความงาม และผิวพรรณด้วยสมุนไพรไทย การดูแลเด็กขณะอยู่ในเรือนไฟ ๑-๓ เดือน ฝึกปฏิบัติการดูแลหลังคลอด (การหัดนมอเกลือ การอยู่ไฟ การนวด/ การอบ / การประคบสมุนไพร) การอ่านค่าผลการตรวจเลือดอุจจาระ ปัสสาวะ และอ่านผลตรวจทางห้องปฏิบัติการอื่น ที่เกี่ยวข้องกับการผดุงครรภ์ การวางแผนครอบครัว

2.6) อาหารปรับธาตุ ตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

2 (2-0) ชั่วโมง

ศึกษาอาหารรวมทั้งเครื่องดื่มสมุนไพร ที่เหมาะสมกับสัตรีระยะก่อนตั้งครรภ์ ระหว่างตั้งครรภ์และระยะหลังคลอด อาหารแสลงสำหรับหญิงหลังคลอดของแต่ละท้องถิ่น

13. วิธีการสอน/สื่อ

- 13.1) การบรรยาย
- 13.2) การเรียนผ่านระบบออนไลน์ (E-learning)

14. เอกสาร/คู่มือประกอบการเรียน

- 14.1) ตำรา หนังสือ เอกสารการสอนที่เกี่ยวข้อง
- 14.2) วิดีทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อการศึกษาอื่น ๆ

15. การประเมินผลการเรียน

1) ภาคทฤษฎี

- 1.1) ผู้เรียนต้องเข้ารับการอบรมตามรายวิชาครบตามเกณฑ์ที่กำหนดอย่างน้อย ร้อยละ 80
- 1.2) ทำแบบทดสอบ โดยต้องผ่านการประเมินตามรายวิชา ด้วยคะแนนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60

2) ภาคปฏิบัติ

- 2.1) ผู้เรียนต้องเข้ารับการอบรมตามรายวิชาครบตามเกณฑ์ที่กำหนดอย่างน้อย ร้อยละ 80
- 2.2) การรายงานกรณีศึกษา (case study) ระยะก่อนตั้งครรภ์ จำนวน 2 ราย, ระหว่างตั้งครรภ์ จำนวน 2 ราย และระยะหลังคลอด จำนวน 2 ราย รวมทั้งสิ้น 6 ราย

16. การสำเร็จการอบรม

- 16.1) เมื่อผ่านการเรียนภาคทฤษฎี จำนวน 38 ชั่วโมง จะได้รับใบรับรองการผ่านการอบรมฯ ภาคทฤษฎี (38 ชั่วโมง)
- 16.2) เมื่อผ่านการเรียนภาคปฏิบัติ จำนวน 24 ชั่วโมงและส่งรายงานกรณีศึกษา (case study) ระยะก่อนตั้งครรภ์ จำนวน 2 ราย, ระหว่างตั้งครรภ์ จำนวน 2 ราย และระยะหลังคลอด จำนวน 2 ราย รวมทั้งสิ้น 6 ราย จะได้รับใบประกาศนียบัตรผู้สำเร็จการอบรมฯ

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

คุณสมบัติวิทยากร หลักสูตรการผดุงครรภ์ไทยสำหรับพยาบาลวิชาชีพ (62 ชั่วโมง)

หมวดวิชา	จำนวน (ชั่วโมง)		คุณสมบัติผู้สอน
	ทฤษฎี	ปฏิบัติ	
1) หมวดวิชาพื้นฐาน 1.1) กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาที่เกี่ยวข้องกับระบบสืบพันธุ์ 1.2) การผดุงครรภ์เบื้องต้น 1.3) จรรยาบรรณและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 1.4) ปรัชญาพื้นฐานการแพทย์แผนไทย	3 2 2 2	0 0 0 0	1) ปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต 2) ปริญญาพยาบาลศาสตร์ หรือเทียบเท่า 3) ปริญญาเภสัชศาสตรบัณฑิต 4) ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (สาขาที่เกี่ยวกับสุขภาพ) 5) ปริญญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต 6) ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต 7) ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านเวชกรรมไทย/ด้านผดุงครรภ์ไทย 8) ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ 9) หรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และความชำนาญในหัวข้อที่สอน เป็นที่ยอมรับในสังคม และมีประสบการณ์อย่างน้อย 2 ปี
2. หมวดวิชาการแพทย์แผนไทย 2.1) เภสัชกรรมไทย 2.2) เวชกรรมไทย 2.3) การนวดไทยปรับสมดุล 2.4) ผดุงครรภ์ไทย 1 2.5) ผดุงครรภ์ไทย 2 2.6) อาหารปรับธาตุ ตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย	3 3 3 6 12 2	0 0 3 3 18 0	1) ปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต 2) ปริญญาพยาบาลศาสตร์ หรือเทียบเท่า 3) ปริญญาเภสัชศาสตรบัณฑิต 4) ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (สาขาที่เกี่ยวกับสุขภาพ) 5) ปริญญาการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต 6) ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต 7) ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านเวชกรรมไทย/ด้านเภสัชกรรมไทย/ด้านผดุงครรภ์ไทย/ด้านการนวดไทย 8) ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ 9) หรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และความชำนาญในหัวข้อที่สอน เป็นที่ยอมรับในสังคม และมีประสบการณ์อย่างน้อย 2 ปี
3. กรณีศึกษา 3.1) ระยะก่อนตั้งครรภ์ 2 ราย 3.2) ระยะก่อนคลอด 2 ราย 3.3) ระยะหลังคลอด 2 ราย			กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก Department of Thai Traditional and Alternative Medicine